

MAKSIME

FRANÇOIS DUC DE LA ROCHEFOUCAULD

SADRŽAJ

Maksime	1
Dodatak: Autoportret Duc de la Rochefoucaulda	50
Bilješka o djelu	53
O autoru	54
Impresum	55

1.

Ono što smatramo vrlinama često nije drugo nego spoj različitih postupaka i interesa što ih sudbina ili naša domišljatost uspijevaju pomiriti. Muškarci nisu uvijek junačni zbog hrabrosti i žene nisu uvijek čedne zbog čestitosti.

2.

Samoljublje je najveći od svih laskavaca.

3.

Do kojih god otkrića došli u zemlji samoljublja, u njoj ostaje još čitavo mnoštvo neistraženih teritorija.

4.

Samoljublje je pametnije od najpametnijeg čovjeka na svijetu.

5.

Na trajanje naših strasti nemamo više utjecaja nego na trajanje našega života.

6.

Strast često pretvara najpametnijeg čovjeka u bezumnika, a najveće blesane čini pametnima.

7.

Državnici nas žele uvjeriti kako su slavni i veličanstveni pothvati što zasljepljuju oči posljedice velikih zamisli, ali oni su obično posljedice čudi i strasti. Tako je rat između Augusta i Antonija, koji se obično pripisuje njihovoj ambiciji da zavladaju svijetom, možda bio samo posljedica ljubomore.

8.

Strasti su jedini govornici koji uvijek uvjeravaju. One su svojevrsno umijeće prirode s nepogrešivim pravilima; i najjednostavniji čovjek koji ima strasti uvjerljiviji je od najrječitijega koji ih je lišen.

9.

Strasti su nepravedne i sebične, zbog čega ih je opasno slijediti i zbog čega ih se treba čuvati i kad se čine najrazumnijima.

10.

Ljudsko je srce neprestani proizvođač strasti, tako da je propast jedne gotovo uvijek

ustoličenje neke druge.

11.

Iz strasti često nastaju njima suprotne strasti. Škrtoš ponekad rađa rasipnost i rasipnost škrtoš; često smo snažni zbog slabosti i smjeli zbog bojažljivosti.

12.

Koliko se god trudili zakriti svoje strasti prividom pobožnosti i časti, one se uvijek promaljavu kroz svoj veo.

13.

Naše samoljublje teže podnosi osudu naših ukusa nego naših uvjerenja.

14.

Ljudi ne samo da su skloni zaboraviti dobročinstva i uvrede nego i mrze one koji su im učinili uslugu i prestaju mrziti one koji su im nanijeli nepravdu. Trud da uzvrate za dobro i da se osвете za zlo čini im se ropstvom kojem se nerado podvrgavaju.

15.

Milostivost vladara često nije drugo nego strategija za zadobivanje naklonosti naroda.

16.

Tom se milostivosti, koja je proglašena vrlinom, oni služe ponekad zbog taštine, ponekad zbog lijenosti, često zbog straha, a gotovo uvijek zbog svega toga zajedno.

17.

Umjerenost sretnih ljudi proizlazi iz spokojstva što ga dobre okolnosti daju njihovoj ćudi.

18.

Umjerenost je svojevrsan strah od izazivanja zavisti i prezira koje zaslužuju oni što se opijaju svojom srećom. Ona je isprazno razmetanje snagom naše pameti. Konačno, umjerenost ljudi na vrhuncu njihova dostojanstva nije drugo nego želja da se prikažu većima od svoje sudbine.

19.

Svi imamo dovoljno snage za podnošenje tuđih jada.

20.

Postojanost mudrih nije drugo nego umijeće da se nutarnji nemir zatvori u svoje srce.

21.

Osuđenici na smrt ponekad izigravaju postojanost i prezir prema smrti koji je zapravo samo strah da se s njome suoče. Stoga bi se moglo reći da su ta postojanost i taj prezir za njihovu pamet ono što je povez za njihove oči.

22.

Filozofija lako nadvladava prošla i buduća zla. Ali ona sadašnja nadvladavaju nju.

23.

Malo tko doista poznaje smrt. Kad dođe, ona se uglavnom ne prihvaća odlučno, već iz gluposti i navike. Većina ljudi umire samo zato što ne može spriječiti da umre.

24.

Veliki ljudi koje dugotrajne nevolje uspiju shrvati pokazuju da ih nisu podnosili snagom duše nego onom ambicije, i da se, osim po velikoj taštini, junaci bitno ne razlikuju od ostalih ljudi.

25.

Veće su vrline potrebne za podnošenje sreće nego za podnošenje nesreće.

26.

U sunce i smrt nije moguće gledati netremice.

27.

Često se hvalimo svojim strastima, čak i onima najgorim; ali zavist, tu plašljivu i stidljivu strast, ne usuđujemo se čak ni priznati.

28.

Ljubomora je u neku ruku opravdana i razumna, jer teži samo sačuvati dobro koje nam pripada ili koje smatramo da nam pripada, dok je zavist pomama koja ne može trpjeti tuđe dobro.

29.

Zlo koje činimo izaziva manje netrpeljivosti i mržnje nego naše dobre osobine.

30.

Imamo više snage nego volje: često mislimo da je nešto nemoguće jer se želimo opravdati pred sobom.

31.

Kad ne bismo imali mana, ne bismo toliko uživali zapažajući tuđe.

32.

Ljubomora se hrani sumnjama; čim prijeđe sa sumnje na izvjesnost, pretvara se u pomamu ili dolazi kraju.

33.

Ponos uvijek nadoknađuje izgubljeno i ne gubi ništa čak i ako se odrekne taštine.

34.

Kad ne bismo bili ponosni, ne bismo se žalili na ponos drugih ljudi.

35.

Ponos je jednak u svim ljudima; razlika je jedino u načinu na koji ga oni pokazuju i oblicima u kojima se očituje.

36.

Čini se da nas je priroda, koja je tako mudro uskladila organe našega tijela da nas učini sretnima, obdarila i ponosom da nas poštedi bolnog uvida u naše nedostatke.

37.

U prijekorima što ih upućujemo onima koji griješe ponos ima više udjela nego dobrota: ne kudimo ih toliko da ispravimo njihove nedostatke koliko da ih uvjerimo kako smo ih sami lišeni.

38.

Obećavamo u skladu sa svojim nadama, obećanje održavamo u skladu sa svojim strahovanjima.

39.

Interes govori sve jezike i igra sve uloge, čak i onu nezainteresiranog.

40.

Interes neke zaslijepljuje, dok nekima rasvjetljuje put.

41.

Oni koji se suviše zaokupljaju malim stvarima obično postaju nesposobni za velike.

42.

Nedostaje nam snage da dokraja slijedimo svoj razum.

43.

Čovjek često misli da upravlja stvarima dok one upravljaju njime, i dok njegova glava teži jednom, njegovo ga srce bez njegova znanja vuče nekome drugom cilju.

44.

Snaga i slabost uma su pogrešni nazivi; one su zapravo samo dobro ili loše zdravlje tjelesnih organa.

45.

Hirovi naše ćudi nepredvidljiviji su čak i od onih sudbine.

46.

Ljubav ili ravnodušnost prema životu kod filozofa bila je samo stvar ukusa i njihova samoljublja, o kojoj se ne može prepirati ništa više nego o ukusu prema određenim riječima ili bojama.

47.

Naša ćud daje vrijednost svemu što nam dolazi od sudbine.

48.

Sreća nije u stvarima, nego u ukusu: sretni smo posjedujući ono što volimo, a ne ono što drugi smatraju vrijednim ljubavi.

49.

Nikad nismo tako sretni ili tako nesretni kao što mislimo.

50.

Oni koji smatraju sebe vrsnima ponose se svojom nesrećom i smatraju je čašću, ne bi li uvjerali sebe i druge da su dostojni biti na udaru sudbine.

51.

Ništa ne bi trebalo tako umanjiti naše zadovoljstvo samima sobom kao kad primijetimo da osuđujemo nešto što smo nekoć odobravali.

52.

Kolika god razlika naizgled postojala među sudbinama, postoji određeno izravnanje sreće i nesreće koje ih izjednačuje.

53.

Kakvim god vrlinama obdarila određene ljude, priroda je nemoćna stvoriti junake sama i bez pomoći sudbine.

54.

Prezir što su ga filozofi izražavali prema bogatstvu bila je samo skrivena želja da opravdaju svoju vrsnoću osvećujući se nepravdi sudbine prezirom prema dobrima kojih ih je ona lišila; to je bio njihov tajni način da se zaštite od poniženja siromaštva, zaobilazan put do ugleda koji nisu mogli steći bogatstvom.

55.

Mržnja prema onima koji uživaju povlastice nije drugo nego ljubav prema samim povlasticama. Naša ogorčenost zbog toga što ih ne uživamo ublažava se i čini podnošljivijom prezirom koji izražavamo prema onima što ih uživaju; odbijamo im iskazati poštovanje, jer im ne možemo oduzeti ono zbog čega pobuđuju poštovanje svih.

56.

Da steknemo priznanje u društvu, činimo sve što možemo kako bi izgledalo da smo ga stekli.

57.

Iako se ljudi hvale svojim podvizima, oni često nisu posljedice velikih zamisli, nego posljedice slučaja.

58.

Naša djela kada imaju svoje sretne i nesretne zvijezde, kojima uvelike duguju pohvale i pokude što im se upućuju.

59.

Ne postoji tako loš stjecaj okolnosti a da mudar čovjek iz njega ne bi mogao izvući neku korist, ni tako dobar stjecaj okolnosti a da ga nerazborit čovjek ne bi mogao okrenuti na svoju štetu.

60.

Sudbina sve okreće u korist onima kojima ide na ruku.

61.

Sreća i nesreća ljudi ne ovise o njihovoj čudi ništa manje nego o hirovima sudbine.

62.

Iskrenost je otvaranje srca koje nalazimo u vrlo malo ljudi; ono što obično vidamo samo je lukavo pretvaranje kojim se želi steći tuđe povjerenje.

63.

Zaziranje od laži nerijetko je nesvjesna težnja da svoja svjedočanstva učinimo vjerodostojnima, da svojim riječima priskrbimo neko religiozno uvažavanje.

64.

Istina ne čini toliko dobra u svijetu koliko njene patvorine čine zla.

65.

Razboritost se obasiplje hvalom. A ipak, ona nam ne može zajamčiti ishod ni najneznatnijeg događaja.

66.

Mudar bi čovjek trebao poredati svoje interese po važnosti i baviti se njima jednim po jednim. Naša gramzivost često naruši taj red i navodi nas da jurimo za toliko toga ujedanput, te zbog pretjerane želje za bezvrijednim stvarima propuštamo one najvažnije.

67.

Urođena dražest je za tijelo ono što je zdrav razum za pamet.

68.

Teško je reći što je ljubav. Ono što se može reći jest da je ona u duši strast za vlašću, u umu duhovna srodnost, dok je u tijelu samo skrivena i nesvjesna želja da posjedujemo ono što volimo poslije mnogih opsjena.

69.

Ako postoji čista, drugim strastima nepomućena ljubav, onda je to ona skrivena na dnu naših srdaca i koje ni sami nismo svjesni.

70.

Ne postoji maska koja bi mogla dugo prikrivati ljubav ondje gdje ona postoji, ni pružati njen privid ondje gdje je nema.

71.

Rijetke su osobe koje se ne stide što su se voljele, kad se prestanu voljeti.

72.

Sudimo li o ljubavi prema većini njezinih posljedica, ona je sličnija mržnji nego prijateljstvu.

73.

Nalazimo žene koje nikad nisu imale ljubavnu avanturu; ali rijetko ćemo kad naći ženu koja je imala samo jednu.

74.

Postoji samo jedna vrsta ljubavi, ali postoji tisuću različitih imitacija ljubavi.

75.

Ljubavi je kao i vatri potreban stalan poticaj: ona se gasi čim se prestane nadati ili strahovati.

76.

S pravom je ljubavi kao s ukazanjima duhova: cijeli svijet o njoj govori, ali samo su je rijetki vidjeli.

77.

Ljubav posuđuje svoje ime bezbrojnim odnosima koji joj se pripisuju, ali u kojima nema više udjela nego što dužd ima udjela u onome što se zbiva u Veneciji.

78.

Ljubav prema pravdi u većine ljudi nije drugo nego strah od podnošenja nepravde.

79.

Šutnja je najsigurnija odluka za onoga tko sumnja u sebe.

80.

Razlog zbog kojeg smo toliko nestalni u svojim prijateljstvima jest činjenica da je teško spoznati osobine srca, dok je lako spoznati one glave.

81.

Ne možemo ljubiti ništa osim onoga što nas se osobno tiče, i kad dajemo prednost svojim prijateljima pred samima sobom samo se povodimo za vlastitim ukusom i vlastitim zadovoljstvom; ipak, jedino po tom davanju prednosti prijateljstvo može biti istinito i savršeno.

82.

Izmirenje s našim neprijateljima nije drugo nego želja da poboljšamo svoje stanje,

zamorenost ratom i strah od kakva kobnog stjecaja okolnosti.

83.

Ono što su ljudi nazvali prijateljstvom zapravo je samo ortaštvo, obostrano usklađivanje interesa i razmjena usluga; konačno, ono nije ništa drugo nego trgovina u kojoj samoljublje uvijek očekuje neku dobit.

84.

Sramotnije je sumnjati u svoje prijatelje nego od njih biti prevaren.

85.

Često uvjeravamo sebe da volimo ljude koje su moćniji od nas, no to se naše prijateljstvo temelji isključivo na interesu. Nismo im odani zbog dobra koje im želimo učiniti, nego zbog dobra koje od njih želimo primiti.

86.

Naša nepovjerljivost prema drugome opravdava njegovu obmanu.

87.

Ljudi ne bi dugo živjeli u društvu da stalno ne obmanjuju jedni druge.

88.

Samoljublje uvećava ili umanjuje dobre osobine naših prijatelja razmjerno zadovoljstvu koje od njih izvlačimo, i mi prosuđujemo njihovu vrijednost prema načinu na koji se prema nama ponašaju.

89.

Svi se žale na svoje pamćenje, ali nitko se ne žali na svoje rasuđivanje.

90.

U društvenom ophođenju izazivamo više naklonosti svojim manama nego svojim dobrim osobinama.

91.

Najveća ambicija uopće ne izgleda kao ambicija kad se nađe u potpunoj nemogućnosti da postigne svoj cilj.

92.

Otvoriti oči čovjeku obuzetu vlastitom vrijednošću znači napraviti mu istu onakvu medvjedu

uslugu kao onoj atenskoj ludi koja je vjerovala da su svi brodovi što uplovljavaju u luku njeno vlasništvo.

93.

Starci vole davati dobre savjete, da bi se utješili što više nisu u stanju davati loše primjere.

94.

Umjesto da uzdignu, velika imena unizuju one koji im nisu dorasli.

95.

Vidjeti da su oni koji zavide na nečijoj vrsnoći primorani da je hvale, znak je iznimne vrsnoće.

96.

Netko može biti nezahvalan, a da je manje kriv za svoju nezahvalnost od svog dobročinitelja.

97.

Pogrešno se smatralo da su um i moć rasuđivanja dvije različite stvari. Rasuđivanje nije drugo nego snaga svjetlosti uma, koja prodire do temelja stvari te opaža sve što treba opaziti i zamjećuje ono što se čini nezamjetljivim. Stoga se moramo složiti da su svi učinci koji se obično pripisuju rasuđivanju zapravo posljedica prodornosti te svjetlosti koja je svojstvena umu.

98.

Svatko govori dobro o svome srcu, ali nitko se ne usuđuje govoriti dobro o svom umu.

99.

Ugladen um jest um koji misli časne i istančane misli.

100.

Udvoran um jest um koji laska na dopadljiv način.

101.

Misli se često pojavljuju u našoj pameti dovršenije nego što bi ih ona mogla proizvesti s mnogo umijeća i truda.

102.

Glava je uvijek nadmudrena od srca.

103.

Oni koji poznaju svoju glavu ne poznaju nužno i svoje srce.

104.

Ljudi i njihovi poslovi imaju vlastitu točku gledišta. Neke treba gledati izbliza da bi ih se dobro prosudilo, dok neke nikad ne prosuđujemo bolje nego kad ih gledamo s udaljenosti.

105.

Nije razuman onaj tko nalazi razloge pod pritiskom slučaja, nego onaj tko ih spoznaje, razabire i kuša.

106.

Da bismo nešto dobro poznavali, moramo to poznavati u pojedinostima; a kako su ove gotovo beskonačne, naše su spoznaje uvijek površne i nesavršene.

107.

Svojevrсна je koketnost isticati da nikad ne koketiramo.

108.

Glava ne može dugo igrati ulogu srca.

109.

Mladost mijenja svoje ukuse u skladu s uzavrelom krvi, starost zadržava svoje u skladu s navikom.

110.

Ništa ne dajemo tako darežljivo kao savjete.

111.

Što više volimo svoju draganu to smo skloniji zamrziti je.

112.

Mane uma, kao i mane na licu, povećavaju se sa starenjem.

113.

Postoje sretni, ali ne i zanosni brakovi.

114.

Neutješni smo kad nas nadmudre neprijatelji i iznevjere prijatelji; ali često smo zadovoljni

kad nadmudrimo i iznevjerimo same sebe.

115.

Jednako je lako obmanuti samoga sebe i to ne primijetiti kao što je teško obmanuti drugu osobu a da ona to ne primijeti.

116.

Ništa nije tako neiskreno kao traženje i davanje savjeta. Onaj tko ih traži naizgled je pun poštovanja prema mišljenju svojeg prijatelja, dok zapravo želi samo navesti ga da potvrdi njegovo vlastito i učiniti ga odgovornim za svoje ponašanje. Onaj tko daje savjet uzvraća za ukazano mu povjerenje žarkom i nepristranom gorljivošću, premda u tim savjetima što ih daje najčešće traži samo vlastitu korist i ono što mu može povećati ugled.

117.

Najprofinjenije lukavstvo jest umijeće pretvaranja da smo pali u postavljenu zamku; nikad ne bivamo tako lako obmanuti kao kad namjeravamo nekog obmanuti.

118.

Namjera da nikad nikog ne varamo izlaže nas opasnosti da budemo često prevareni.

119.

Tako smo naviknuti skrivati se od drugih da se naposljetku počinjemo skrivati i od samih sebe.

120.

Naše prevare najčešće proizlaze iz slabosti, a ne iz svjesne nakane.

121.

Često činimo dobro da bismo mogli nekažnjeno činiti zlo.

122.

Odolijevamo li strastima, to je više zbog njihove slabosti nego zbog naše snage.

123.

Ne bismo imali mnogo užitaka da nikad ne laskamo samima sebi.

124.

Najpametniji ljudi cijeli život osuđuju lukavstvo, eda bi se njime poslužili u kakvoj važnoj prilici i radi kakva velikog interesa.

125.

Redovita upotreba lukavstva obilježje je slabe pameti, i onaj tko se njime uspije obraniti u jednom pogledu obično se izlaže napadu u nekom drugom.

126.

Lukavštine i prevare proizlaze isključivo iz manjka inteligencije.

127.

Najsigurniji način da se bude nadmudren jest smatrati se lukavijim od drugih.

128.

Pretjerana domišljatost je lažna profinjenost; istinska profinjenost je promišljena domišljatost.

129.

Ponekad je dovoljno biti neotesan da bi se obranilo od obmane pametnog čovjeka.

130.

Slabost je jedina mana koju ne možemo ispraviti.

131.

Najmanja mana žena koje se odaju ljubovanju jest ljubovanje.

132.

Lakše je biti mudar za druge nego za samoga sebe.

133.

Jedine dobre imitacije jesu one koje nam pokazuju nesklapnost loših originala.

134.

Nikad ne ispadamo tako glupi zbog osobina koje imamo kao zbog onih koje se pretvaramo da imamo.

135.

Ponekad se razlikujemo od samih sebe jednako kao što se razlikujemo od drugih.

136.

Postoje ljudi koji nikad ne bi znali što je ljubav da nikad nisu čuli za nju.

137.

Kad nas na govor ne potiče taština, govorimo malo.

138.

O sebi govorimo radije loše nego nikako.

139.

Jedan od razloga zbog kojeg nalazimo tako malo ljudi koji nas se doimlju razumnima i ugodnima u razgovoru jest to što gotovo svatko misli više na ono što želi reći umjesto da točno odgovori na ono što mu je rečeno. Najpametniji i najuljudniji zadovoljavaju se pokazivanjem hinjene pozornosti, dok u njihovu pogledu i njihovoj pameti primjećujemo da su se udaljili od onoga što im se govori i da se nastoje što brže vratiti na ono što sami žele reći. Nasuprot tome, trebali bismo uvidjeti da je to silno nastojanje da se svidimo sebi loš način da se svidimo drugima ili da ih uvjerimo, i da je sposobnost da se dobro sluša i dobro odgovara jedno od najvećih savršenstava što se mogu postići u razgovoru.

140.

Da nije okružen budalama, pametan čovjek često ne bi znao što da misli.

141.

Često se hvalimo da se nikad ne dosađujemo sami sa sobom, i suviše smo tašti da bismo ikad smatrali sebe lošim društvom.

142.

Dok je obilježje velikih umova reći mnogo toga s malo riječi, mali umovi imaju dar da mnogo govore i ništa ne kažu.

143.

Dobre osobine drugih ističemo više iz uvažavanja vlastitih uvjerenja nego iz uvažavanja njihove vrsnoće, i dok se čini da ih obasipamo hvalom zapravo je od njih izmamljujemo.

144.

Nikad nikog ne hvalimo rado, i to nikad ne činimo bez nekog interesa. Pohvala je umješna, skrivena i profinjena laska koja drukčije ugađa onome tko je daje i onome tko je prima. Jedan je prihvaća kao nagradu za svoju vrsnoću, drugi je pruža da iskaže svoju pravičnost i svoju pronicavost.

145.

Često odabiremo pohvale koje sadrže otrov, i čiji je učinak da iznesu na vidjelo mane

hvaljene osobe koje se ne bismo usudili otkriti ni na koji drugi način.

146.

Obično hvalimo samo da bismo bili pohvaljeni.

147.

Malo je tko dovoljno mudar da više voli korisnu pokudu nego varavu hvalu.

148.

Neki prijekori hvale, neke hvale kleveću.

149.

Odbijanje hvale jest želja da se bude pohvaljen dvaput.

150.

Želja da zaslužimo hvale što ih primamo osnažuje naše vrline, i kad hvalimo inteligenciju, hrabrost i ljepotu, mi pridonosimo njihovu umnažanju.

151.

Teže je ne potpasti pod vlast drugih nego njima vladati.

152.

Kad nikad ne bismo laskali samima sebi, laske drugih ne bi nam mogle nauditi.

153.

Priroda stvara vrsnoću, a sudbina je stavlja u upotrebu.

154.

Sudbina ispravlja mnoge naše mane koje razum ne bi mogao ispraviti.

155.

Postoje ljudi kojih se gnušamo usprkos njihovoj vrsnoći, a postoje ioni koji nam se sviđaju sa svim svojim manama.

156.

Postoje ljudi čija je jedina vrijednost govoriti i činiti gluposti na koristan način, i koji bi sve pokvarili kad bi promijenili ponašanje.

157.

Slavu velikih ljudi uvijek treba prosuđivati prema sredstvima kojima su se služili da je

steknu.

158.

Laska je patvoren novac kojem vrijednost daje samo naša taština.

159.

Nije dovoljno imati velike vrline; njima treba znati i upravljati.

160.

Koliko god blistavo neko djelo bilo, ono se ne bi trebalo smatrati velikim ako nije posljedica velike zamisli.

161.

Naša bi djela trebala biti usklađena sa zamislima, želimo li da ona poluču sve što mogu polučiti.

162.

Umijeće vještog služenja osrednjim sposobnostima izaziva uvažavanje i često donosi veći ugled nego prava vrsnoća.

163.

Postoji bezbroj postupaka koji se čine besmislenima, ali čiji su skriveni razlozi često vrlo smisleni i osnovani.

164.

Lakše je izgledati doraslim za poslove koje ne obavljamo nego za one koje obavljamo.

165.

Naša nam vrsnoća pribavlja poštovanje časnih ljudi, dok nam naša zvijezda pribavlja ono javnosti.

166.

Društvo češće nagrađuje privide vrsnoće nego vrsnoću samu.

167.

Škrtost je oprečnija štedljivosti nego darežljivost.

168.

Koliko god bila varava, nada nas barem vodi kraju života ugodnim putom.

169.

Iako je savjesnost u obavljanju naših dužnosti često posljedica lijenosti i bojažljivosti, naša vrlina pobire svu hvalu.

170.

Iako je čin prav, iskren i častan, teško je prosuditi je li on posljedica čestitosti ili snalažljivosti.

171.

Vrline se gube u interesu kao što se rijeke gube u moru.

172.

Ispitamo li pažljivo različite učinke čamotinje, uvidjeti ćemo da zbog nje više zanemarujemo svoje dužnosti nego zbog vlastitog interesa.

173.

Postoje različite vrste znatiželje: jedna proizlazi iz interesa, i zbog nje želimo znati ono što nam može biti od koristi; druga proizlazi iz oholosti, zbog koje želimo znati ono što drugi ne znaju.

174.

Bolje je upotrijebiti pamet za podnošenje sadašnjih nevolja nego za predviđanje onih koje bi nas mogle snaći.

175.

Postojanost u ljubavi jest neprekidna nepostojanost, zbog koje se naše srce uzasopce veže za osobine ljubljene osobe, dajući prednost ponekad jednoj, ponekad drugoj. Ta postojanost dakle nije drugo nego ustaljena nepostojanost, ograničena na jedan jedini objekt.

176.

Postoje dvije vrste postojanosti u ljubavi: jedna nastaje jer u ljubljenoj osobi neprestano nalazimo nove pobude za ljubav, dok druga nastaje zbog toga što postojanost smatramo pitanjem časti.

177.

Ustrajnost ne zaslužuje ni pokudu ni hvalu, jer ona nije drugo nego trajanje ukusâ i uvjerenjâ koja ionako ne možemo ni stvoriti ni uništiti.

178.

Razlog zbog kojeg volimo nova poznanstva nije toliko zamorenost starima ni želja za promjenom koliko ogorčenost činjenicom da nam se oni koji nas dobro poznaju dovoljno ne dive te nada da će nam se oni koji nas toliko dobro ne poznaju diviti više.

179.

Ponekad se lakoumno požalimo na svoje prijatelje, da bismo unaprijed opravdali svoju lakoumnost.

180.

Naše kajanje nije toliko žalost zbog zla koje smo učinili koliko strah od zla koje nas zbog toga može zadesiti.

181.

Postoji nepostojanost koja proizlazi iz lakomislenosti ili slaboumlja, zbog koje prihvaćamo svako tuđe mišljenje; i postoji jedna druga, opravdanija nepostojanost, koja proizlazi iz zasićenosti određenom stvari.

182.

Poroci ulaze u sastav vrlina kao što otrovi ulaze u sastav lijekova. Razboritost ih miješa te upotrebljava tu smjesu za borbu protiv životnih nedaća.

183.

U čast vrlini, treba priznati da najveće nesreće ljude snalaze zbog njihovih nedjela.

184.

Priznajemo svoje mane da bismo iskrenošću ispravili štetu koju nam one nanose u očima drugih.

185.

Postoje junaci u zlu kao i u dobru.

186.

Ne preziremo sve one koji imaju poroke, ali preziremo sve one koji nemaju ni jednu vrlinu.

187.

Ime vrline služi interesu jednako učinkovito kao poroci.

188.

Zdravlje duše jednako je neizvjesno kao zdravlje tijela, i koliko nam se god činilo da smo

zaštićeni od strasti uvijek postoji opasnost zaraze, koja nije ništa manja nego opasnost da se razbolimo kad nam je dobro.

189.

Priroda je izgleda svakom čovjeku u trenutku njegova rođenja odredila granice i njegovih vrлина i njegovih poroka.

190.

Samo veliki ljudi imaju velike mane.

191.

Moglo bi se reći da nas poroci čekaju na našem životnom putu kao gostoprimci kod kojih nam valja uzastopce odsjedati. A da nam je dopušteno dvaput prijeći isti put, sumnjam da bismo ih zbog prijašnjeg iskustva zaobišli.

192.

Kad nas poroci napuste, laskamo sebi uvjeravajući se da smo mi napustili njih.

193.

Postoje recidivi bolesti duše kao i bolesti tijela. Ono što smatramo ozdravljenjem najčešće nije drugo nego privremeno popuštanje ili promjena bolesti.

194.

Duševne mane slične su tjelesnim ozljedama: koliko ih se god trudili zaliječiti, ožiljci uvijek ostaju i u svakom se trenutku mogu ponovo otvoriti.

195.

Razlog zbog kojeg se ne odajemo samo jednom poroku često je činjenica da ih imamo više.

196.

Lako zaboravljamo mane za koje znamo samo mi.

197.

Postoje ljudi za koje nikad ne bismo povjerovali da su učinili zlo da ga nismo vidjeli; no ne postoji nitko u kojem bi nas taj prizor trebao začuditi.

198.

Veličamo ugled nekih kako bismo umanjili ugled drugih. Ljudi ne bi uvijek toliko hvalili kneza Condéa i maršala de Turennea da ih uopće ne žele osuditi.

199.

Želja da izgledamo pametni često nas sprečava da to postanemo.

200.

Vrlina ne bi stigla daleko da joj taština ne pravi društvo.

201.

Onaj tko misli da bi se mogao snaći bez ikoga se vara, ali onaj tko misli da se drugi ljudi ne mogu snaći bez njega vara se još više.

202.

Lažno časni ljudi jesu oni koji skrivaju svoje mane od drugih i od sebe samih. Doista časni ljudi jesu oni koji svoje mane savršeno poznaju i koji ih priznaju.

203.

Istinski častan čovjek jest onaj tko se ničime ne opravdava i ničime ne oholi.

204.

Strogost je kod žena kozmetičko sredstvo kojim one uljepšavaju svoju ljepotu.

205.

Čestitost žena nerijetko je ljubav prema dobrom glasu i spokojstvu.

206.

Doista častan čovjek želi uvijek biti izložen pogledu časnih ljudi.

207.

Ludost nas prati čitavog života. Čini li se tko mudrim, to je samo stoga što su njegove ludosti u skladu s njegovom dobi i njegovom sudbinom.

208.

Postoje priglupi ljudi koji poznaju sebe, i koji se vješto služe svojom priglupošću.

209.

Tko živi bez ludosti nije tako mudar kao što misli.

210.

Stareći postajemo sve luđi – i sve mudriji.

211.

Postoje ljudi koji su poput popularnih pjesama, koje se pjevaju samo kratko vrijeme.

212.

Većina prosuđuje ljude prema njihovu ugledu ili prema njihovoj sudbini.

213.

Slavoljublje, strah od sramote, namjera da se obogatimo, želja da život učinimo lakim i ugodnim te sklonost potcjenjivanju drugih česti su uzroci te toliko proslavljene hrabrosti.

214.

Hrabrost u običnih vojnika opasno je zvanje kojem su se oni posvetili da zarade kruh.

215.

Savršena hrabrost i potpuna kukavština krajnosti su koje rijetko susrećemo. Prostor koji ih dijeli je golem i obuhvaća sve druge vrste smjelosti, koje se međusobno razlikuju kao što se razlikuju lica i ćudi. Neki se odvažno izlažu na početku boja, ali se obeshrabruju i malakšu ako on potraje. Neki se zadovoljavaju društvenim ugledom, i kad ga steknu gube volju za bilo čim drugim. Neki ne mogu u svakom trenutku jednako vladati svojim strahom. Druge pak ponese val opće panike. Neki odlaze u prve redove jer se boje ostati u postaji. Ima ih koje naviknutost na manje opasnosti čini smjelijima i priprema ih da se suoče s većima. Jedni su odvažni s mačem, ali se boje metaka; drugi su oguglali na metke, ali se boje boriti mačem. Sve te različite smjelosti podudaraju se u jednome: mrak, koji povećava strah i skriva dobra i loša djela, omogućuje svima da budu na oprezu. No postoji i jedna druga, općenitija opreznost – ne nalazimo naime čovjeka koji bi učinio sve što može u nekoj situaciji da je siguran da će iz nje izaći neozlijeđen. Očito je stoga da strah od smrti donekle umanjuje hrabrost.

216.

Savršena hrabrost znači činiti bez svjedoka ono što bismo bili sposobni učiniti pred svima.

217.

Neustrašivost je iznimna snaga duše koja je uzdiže iznad smutnji, nemira i osjećaja što bi ih prizor velikih pogibelji mogao u njoj izazvati. Tom snagom junaci čuvaju svoj nutarnji mir i zadržavaju slobodnu upotrebu razuma u najnepredvidljivijim i najstrašnijim okolnostima.

218.

Licemjerje je počast koju porok iskazuje vrlini.

219.

Većina ljudi izlaže se u ratu dovoljno da sačuva svoju čast. No rijetko je tko uvijek voljan izložiti se onoliko koliko je potrebno da se ostvari cilj zbog kojeg se izlaže.

220.

Taština, stid i ponajprije temperament često čine muškarce hrabrima i žene čestitima.

221.

Ne želimo izgubiti život, ali želimo steći slavu. To je razlog zbog kojega odvažni pokazuju veću okretnost i oštroumnost u izbjegavanju smrti nego fiskali u nastojanju da očuvaju svoja dobra.

222.

Rijetki su oni koji s prvim približavanjem starosti ne pokazuju na koji će im način zakazati tijelo i pamet.

223.

Zahvalnost je slična poslovnom poštenju. Ona održava trgovinske odnose: plaćamo ne zato što je red da otplatimo ono što imamo za otplatiti, nego da lakše nađemo nekog od kog ćemo ponovo posuditi.

224.

Ne bi svi koji udovoljavaju obvezama zahvalnosti trebali uobražavati sebi da su zbog toga doista zahvalni.

225.

Razlog zbog kojeg zahvalnost koju očekujemo za učinjenu uslugu ne ispunjava naša očekivanja jest to što se ponos davatelja i ponos primatelja ne mogu usuglasiti oko vrijednosti dobročinstva.

226.

Pretjerana želja da se što prije riješimo neke obveze svojevrsna je nezahvalnost.

227.

Uspješni ljudi rijetko ispravljaju svoje mane, jer uvijek misle da su u pravu kad sudbina okruni njihova nedjela uspjehom.

228.

Ponos ne želi biti dužan, samoljublje ne želi plaćati.

229.

Dobro koje smo od nekog primili zahtijeva od nas da poštujemo i zlo koje nam on nanosi.

230.

Ništa nije zaraznije od primjera, i sva naša dobra i loša djela proizvode sebi slična. Dobra djela oponašamo zbog želje da ih dosegne, a loša djela oponašamo zbog svoje zle naravi koju je stid držao u zarobljeništvu, a koju primjer pušta na slobodu.

231.

Velika je ludost htjeti biti mudar posve sam.

232.

Koja god opravdanja nalazili za naše patnje, njih najčešće uzrokuju interes i taština.

233.

U našim jadima postoje različite vrste himbe. Jedna vrsta je kad pod izlikom da oplakujemo gubitak voljene osobe oplakujemo same sebe; žalimo za dobrim mišljenjem koje je ona imala o nama; oplakujemo gubitak svojeg dobra, svojeg užitka, svoje važnosti. Tako se mrtvi časte suzama što teku samo za žive. Tvrdim da je to himba, jer takvim patnjama zavaravamo same sebe. No postoji i drukčija himba koja nije tako bezazlena, jer nastoji impresionirati sve. To je duga patnja osoba koje teže za slavom uzvišene i neprolazne nesreće. Nakon što je vrijeme koje troši sve iscrpilo njihove zbiljske jade, ti ljudi i dalje ustrajavaju na svojim suzama, jadikovkama i uzdasima; navlače žaloban izraz i u svemu što čine nastoje pokazati da će njihova tuga trajati do kraja života. Tu sumornu i zamornu taštinu obično nalazimo u ambicioznih žena. Kako im njihov spol preprečuje sve putove k slavi, one se nastoje proslaviti glumatanjem neutješne patnje. Postoji još jedna vrsta suza, čiji se plitki zdenci brzo pune i brzo presahnjuju: plaćemo da bi nas se smatralo osjećajcima, plaćemo da izazovemo sažaljenje, plaćemo da budemo oplakivani. Konačno, plaćemo da izbjegnemo sramotu što ne plaćemo.

234.

Oni koji se tvrdoglavo protive opće prihvaćenim mišljenjima to čine češće zbog ponosa nego zbog ograničene pameti: otkrivaju da su prva mjesta na pravoj strani zauzeta, a ne žele zadnja.

235.

Lako ublažavamo bol zbog nevolja naših prijatelja ako nam one omogućuju izraziti našu

ljubav prema njima.

236.

Izgleda kao da dobrota može nadmudriti samoljublje, i da ono zaboravlja sebe kad radimo za dobrobit drugih. No to je samo najsigurniji put da postignemo svoje ciljeve. To znači posuditi novac uz kamatu pod izlikom da ga dajemo. Konačno, tako zadobivamo svakoga na lukav i profinjen način.

237.

Ni jednog čovjeka ne treba hvaliti s njegove dobrote ako mu nedostaje snage da bude zao. Svaka druga dobrota najčešće je samo lijenost ili slabost volje.

238.

Činiti ljudima zlo uglavnom nije tako opasno kao činiti im previše dobra.

239.

Ništa ne godi više našem ponosu nego povjerljivost velikih, zato što je smatramo posljedicom svoje vrsnoće; ne uzimajući pri tom u obzir da ona ponajčešće proizlazi iz taštine ili iz nesposobnosti za čuvanje tajne.

240.

Dopadljivost za razliku od ljepote možemo opisati kao svojevrsnu simetriju čija su pravila nepoznata, kao skriven sklad crta lica među sobom te između crta lica, puti i općeg izgleda osobe.

241.

Sve su žene u biti kokete, jedino što neke svoju koketnost ne provode u djelo; neke u tome sprečava strah, neke razum.

242.

Često zamaramo druge kad mislimo da im ne možemo biti zamorni.

243.

Malo je toga nemoguće samo po sebi; najčešće ne uspijevamo nešto ostvariti ne zato što nam nedostaje sredstava, nego zato što nam nedostaje mara.

244.

Vrhunska inteligencija jest ona koja poznaje pravu vrijednosti stvari.

245.

Umjeti sakriti svoju inteligenciju znak je iznimne inteligencije.

246.

Ono što se čini plemenitošću često nije drugo nego prerušena ambicija, koja prezire male interese kako bi išla za velikima.

247.

Odanost kod većine ljudi nije drugo nego smicalica samoljublja koja služi za stjecanje povjerenja; to je način da se uzdignemo iznad drugih i pretvorimo u povjerenike najvažnijih stvari.

248.

Velikodušnost prezire sve, da bi zadobila sve.

249.

Postoji jednako mnogo rječitosti u govornikovoju boji glasa, njegovom pogledu i njegovim kretnjama, kao u njegovu izboru riječi.

250.

Prava rječitost jest sposobnost da se kaže sve što treba reći i ništa osim toga.

251.

Postoje ljudi kojima mane dobro stoje, kao i ljudi koje njihove vrline nagrđuju.

252.

Promjena ukusa toliko je uobičajena pojava koliko je promjena nagnuća iznimna.

253.

Interes stavlja u pokret sve vrline i sve poroke.

254.

Poniznost često nije drugo nego hinjena krotkost, kojom se služimo za pokoravanje drugih; to je lukavština ponosa koji se na taj način unizuje da bi se uzvisio; i premda se preobražava na bezbroj načina, ponos nikad nije bolje prerušen i sposobniji za obmanu nego kad se skriva pod likom poniznosti.

255.

Svaka misao ima osobitu boju glasa, osobite kretnje i izraze. Njihov sklad, dobar ili loš,

ugodan ili neugodan, čini osobu privlačnom ili odbojnom.

256.

U svim staležima i zvanjima, svatko poprima neki izraz i neko obličje kako bi izgledao onakav kakvim se želi prikazati. Stoga se može reći da se svijet sastoji isključivo od dojmova.

257.

Svečano držanje jest opsjena tijela za prikrivanje nedostataka pameti.

258.

Dobar ukus dolazi više od rasuđivanja nego od pameti.

259.

Užitak ljubavi je ljubiti; strast koju osjećamo usređuje nas više od one koju nadahnjujemo.

260.

Uljudnost je želja da se prema nama bude uljudan i da nas se smatra učtivima.

261.

Obrazovanje u većini slučajeva usađuje u mlade neko novo samoljublje.

262.

Ne postoji strast u kojoj ljubav prema sebi vlada tako moćno kao u ljubavi; uvijek smo skloniji žrtvovati mir osobe koju ljubimo nego izgubiti svoj.

263.

Takozvana velikodušnost najčešće je samo taština davanja, koju volimo više od onoga što dajemo.

264.

Sažaljenje je često prepoznavanje naših patnji u patnjama drugih. To je mudro predviđanje nevolja koje bi nas mogle zadesiti; pomažemo drugima kako bismo ih obvezali da oni nama pomognu u sličnim okolnostima, i pomoć koji im pružamo zapravo je dobročinstvo koje unaprijed činimo samima sebi.

265.

Iz uskogrudnosti se rađa svojeglavost: teško nam je vjerovati išta izvan onoga što vidimo.

266.

Varamo se ako mislimo da samo silovite strasti kao što su ambicija ili ljubav mogu nadvladati ostale. Usprkos svojoj tromosti, lijenost se nerijetko pokazuje vladaricom svih; ona zadire u sve naše nakane i sve naše postupke, te neprimjetno razara i iscrpljuje i strasti i vrline.

267.

Spremnost da povjerujemo u učinjeno zlo bez ikakva ispitivanja dolazi od ponosa i lijenosti. Želimo naći krivce, ali ne i potruditi se ispitati njihova zlodjela.

268.

Odbijamo da nam se sudi i u stvarima najmanje važnosti, a ipak silno želimo da naš ugled i naša slava ovise o sudu ljudi koji su nam u svemu suprotstavljeni, bilo zbog ljubomore, predrasude ili nedostatka prosvijećenosti; samo da steknemo njihovu naklonost, spremni smo na tisuću različitih načina staviti na kocku svoju udobnost i svoj život.

269.

Nitko nije tako mudar da bi mogao uvidjeti sve zlo koje čini.

270.

Stečena je čast jamstvo za onu koju trebamo steći.

271.

Mladost je neprekidno pijanstvo; ono je groznica razuma.

272.

Ništa ne bi trebalo biti više ponižavajuće za ljude koji su zaslužili veliku hvalu kao nastojanje da održe svoj ugled na tričave načine.

273.

Postoje ljudi koji uživaju sveopću naklonost društva, a nemaju drugih vrlina osim poroka korisnih za društveni život.

274.

Dražest novine je za ljubav ono što je cvijet za plod: ona joj daje sjaj koji brzo iščezava i nikad se ne vraća.

275.

Urođena dobrota, koja se hvali da je tako tankočutna, često je zatomljena najneznatnijim interesom.

276.

Odsutnost uništava male i umnaža velike strasti, kao što vjetar gasi svijeću i raspiruje vatru.

277.

Žene su često uvjerene da su zaljubljene iako to nisu. Zanimljivost avanture, uzbuđenje što ga izaziva flert, naravna sklonost užitku da se bude predmetom ljubavi i teškoća odbijanja uvjeravaju ih da su strastvene, dok su ustvari samo koketne.

278.

Razlog zbog kojeg smo često nezadovoljni onima koji pregovaraju poslove za nas jest to što će oni gotovo uvijek podrediti interes svojih prijatelja onome uspješnog pregovora. Uspjeh postaje njihov, jer oni imaju čast da su uspjeli u onome što su poduzeli.

279.

Kad preuveličavamo ljubav naših prijatelja prema nama, mi to često ne činimo toliko iz zahvalnosti koliko iz želje da istaknemo svoju vrijednost.

280.

Često hvalimo one koji tek ulaze u društvo zbog skrivene zavisti prema onima koji su u njemu već stekli priznanje.

281.

Ponos, koji u nama pobuđuje toliku zavist, često nam pomaže da je ublažimo.

282.

Postoje prerusene himbe koje toliko dobro glume istinu da ne bi bilo razumno ne dati se od njih obmanuti.

283.

Umjeti okoristiti se dobrim savjetom i umjeti dati dobar savjet samome sebi ponekad su jednakovrijedne sposobnosti.

284.

Postoje zli ljudi koji bi bili manje opasni da su lišeni svake dobrote.

285.

O tome što je velikodušnost dostatno govori njeno ime; ipak, može se reći da je ona zdrav razum ponosa i najplemenitiji način prihvatanja pohvala.

286.

Nemoguće je ponovo se zaljubiti ako smo doista prestali biti zaljubljeni.

287.

Ono što nas navodi da nalazimo različita rješenja za jedan te isti problem nije toliko izdašnost uma koliko manjak lucidnosti zbog kojeg se dopuštamo pokolebati svime onime što se prikazuje našoj mašti, i koji nas sprečava da odmah razaznamo ono što je najbolje.

288.

Postoje problemi i bolesti koje lijekovi u određeno doba samo pogoršavaju; znati kad je te lijekove opasno koristiti dokaz je iznimne sposobnosti.

289.

Izvještačena jednostavnost je profinjena obmana.

290.

Postoji više mana u čudi nego u pameti.

291.

Kao i plodovi, čovjekova vrsnoća ima svoje vrijeme dozrijevanja.

292.

O ljudskoj čudi možemo reći, kao i za većinu zgrada, da ima različite strane, od kojih su neke privlačne, a druge odbojne.

293.

Ma koliko se trudila, umjerenost ne može suzbiti i nadvladati ambiciju; one nikad ne idu zajedno. Umjerenost je malaksalost i lijenost duše, kao što je ambicija njena živost i njen žar.

294.

Uvijek volimo one koji nam se dive; ali ne volimo uvijek one kojima se divimo.

295.

Ni približno ne poznajemo sve svoje želje.

296.

Teško je voljeti one koje ne poštujemo; ali ništa nije lakše voljeti one koje poštujemo puno više od sebe.

297.

Tjelesni sokovi imaju ustaljen i pravilan tok koji neprimjetno pokreće i usmjerava našu volju; oni djeluju udruženo te stječu, jedan za drugim, tajanstvenu vlast nad nama. Tako, bez našega znanja, znatno utječu na sve naše postupke.

298.

Zahvalnost je u većine ljudi samo skrivena želja da prime još veća dobročinstva.

299.

Gotovo svi sa zadovoljstvom uzvraćaju za male usluge; mnogi su zahvalni za osrednje; ali nema gotovo nikog tko ne bi bio nezahvalan za velike.

300.

Postoje ludosti koje su zarazne kao bolest.

301.

Mnogo ljudi prezire materijalna dobra; ali malo ih je koji su ih se sposobni odreći.

302.

Obično se samo u stvarima male važnosti odvažujemo ne vjerovati pojavnostima.

303.

Koliko god ljudi govorili dobro o nama, ne uče nas ništa novo.

304.

Često opraštamo onima koji nama dodijavaju, ali nismo sposobni oprostiti onima kojima dodijavamo mi.

305.

Interes koji se optužuje za sva naša nedjela često zaslužuje da ga se pohvali za naša dobra djela.

306.

Rijetko nailazimo na nezahvalnike dok smo u stanju činiti dobro.

307.

Koliko je časno ponositi se sobom, toliko je glupavo to činiti pred drugima.

308.

Umjerenost je proglašena vrlinom zbog želje da se ograniči ambicija velikih ljudi, i da se običnim ljudima pruži utjeha za njihovo pomanjkanje sreće i vrsnoće.

309.

Postoje ljudi kojima je suđeno da budu budale, i koji ne čine budalaštine samo svojom odlukom već ih na to prisiljava sudbina.

310.

Postoje situacije s kojima možemo izaći na kraj samo ako smo malkice ljudi.

311.

Postoje li ljudi čija je ludost ostala skrivena, to je stoga što je nitko nije potražio na pravom mjestu.

312.

Ljubavnicima nikad nije dosadno zajedno, jer uvijek pričaju o sebi.

313.

Kako to da nas pamćenje ne vara kad se treba sjetiti i najmanjih pojedinosti onoga što smo proživjeli, a vara nas kad se treba sjetiti koliko smo ih puta ispričali jednoj te istoj osobi?

314.

Pretjerano zadovoljstvo koje nam čini govorenje o sebi trebalo bi nam služiti kao opomena da ga oni koji nas slušaju vjerojatno ne dijele.

315.

Ono što nas obično sprečava da otvorimo srce svojim prijateljima nije toliko nepovjerenje koje imamo prema njima koliko ono koje imamo prema samima sebi.

316.

Slabe osobe ne mogu biti iskrene.

317.

Zadužiti nezahvalnika nije tako velika nesreća; no nepodnošljiva je nesreća biti dužan nitkovu.

318.

Postoje načini da se izliječi ludost, ali ništa ne može iscijeliti bolesnu pamet.

319.

Ne bismo mogli dugo gajiti mišljenja kakva dolikuje imati o svojim prijateljima i dobročiniteljima kad bismo dopustili sebi često govoriti o njihovim manama.

320.

Hvaliti kneževe za vrline koje ne posjeduju znači nekažnjeno im nanositi uvrede.

321.

Prije ćemo zavoljeti one koji nas mrze nego one koji nas vole više nego što želimo.

322.

Prezira se boje samo prezira vrijedni.

323.

Naša je mudrost jednako podložna hirovima sudbine kao naša materijalna dobra.

324.

U ljubomori ima više samoljublja nego ljubavi.

325.

U slabosti često nalazimo utjehu za nevolje kad je razum suviše slab da bi nas utješio.

326.

Ruglo osramoćuje više od sramote.

327.

Male mane priznajemo samo stoga što želimo uvjeriti druge da smo lišeni velikih.

328.

Zavist je nepomirljivija od mržnje.

329.

Ponekad mislimo da mrzimo laskanje, no mrzimo samo način na koji se laska.

330.

Opraštamo sve dok volimo.

331.

Teže je biti vjeran svojoj dragani kad nas usrećuje nego kad nas zlostavlja.

332.

Žene nisu svjesne sve svoje koketnosti.

333.

Žena je istinski stroga samo prema nekom kog mrzi.

334.

Žena će lakše svladati svoju strast nego svoju koketnost.

335.

U ljubavi, obmana obično pobjeđuje u utrci s nepovjerenjem.

336.

Postoji vrsta ljubavi koja je tako silovita da onemogućuje ljubomoru.

337.

Određene dobre osobine slične su osjetilima: oni koji su ih potpuno lišeni ne mogu ih ni opaziti ni shvatiti.

338.

Kad je naša mržnja suviše snažna, srozava nas ispod onih koje mrzimo.

339.

Samoljublje je jedino mjerilo prema kojem prosuđujemo je li nešto što nam se dogodilo dobro ili loše.

340.

Pamet većine žena snáži više njihovu ludost nego njihov razum.

341.

Strastvenost mladosti jedva da je opasnija za spas duše od staračke mlakosti.

342.

Naglasak rodnog mjesta zadržava se u pameti i u srcu kao i u govoru.

343.

Da bi se postalo velikim čovjekom, treba umjeti izvući korist iz svega što nam sudbina donosi.

344.

Većina ljudi, kao i biljke, ima skrivena svojstva, koja slučaj iznosi na vidjelo.

345.

Okolnosti otkrivaju drugima što jesmo, a još nas više otkrivaju nama samima.

346.

U pameti i u srcu žene ne može postojati nikakav red, osim uz pristanak ćudi.

347.

Rijetko nalazimo razumne ljude koji nisu naših nazora.

348.

Kad ljubimo, često sumnjamo u ono u što najviše vjerujemo.

349.

Najveće čudo ljubavi je ozdravljenje od koketnosti.

350.

Razlog zbog kojeg se tako žestoko suprotstavljamo pokušajima da nas se nadmudri jest to što se oni koji to pokušavaju smatraju pametnijima od nas.

351.

Vrlo je teško raskinuti s nekim kad je ljubav prošla.

352.

Gotovo se uvijek dosađujemo s ljudima s kojima se nije dopušteno dosađivati.

353.

Častan čovjek može biti ludo, ali ne i glupo zaljubljen.

354.

Dobro upotrijebljene, neke mane blistaju više od same vrline.

355.

Postoje osobe za kojima, kad ih izgubimo, više žalimo nego što smo ožalošćeni njihovim gubitkom; i druge, čiji nas gubitak ožalošćuje, ali za kojima gotovo uopće ne žalimo.

356.

Obično od svega srca hvalimo samo one koji nam se dive.

357.

Mali su umovi suviše lako povrijeđeni sitnicama; velikim umovima ne promiče ni jedna sitnica, ali ih ne povređuje.

358.

Poniznost je pravi ključ za kršćanske vrline: bez nje zadržavamo sve svoje mane, i njih samo prekriva ponos, koji ih skriva od drugih i često od nas samih.

359.

Nevjera bi trebala ugasiti ljubav, i nikad ne bismo trebali biti ljubomorni kad imamo razloga to biti. Jedino su osobe koje ne žele biti povodom ljubomore dostojne da budemo ljubomorni na njih.

360.

Ljudi gube ugled u našim očima daleko više zbog najneznatnijih nevjera učinjenih nama nego zbog najvećih učinjenih drugima.

361.

Ljubomora se uvijek rađa s ljubavi, ali ne umire uvijek s njom.

362.

Većina žena oplakuje svoje ljubavnike ne toliko zbog toga što su ih voljele, koliko zbog želje da se pokažu dostojnima ljubavi.

363.

Nepravde koje trpimo od drugih često nisu tako bolne kao one koje trpimo od sebe samih.

364.

Svi znaju da je bolje ne govoriti previše o svojoj ženi; ali zaboravlja se da treba još manje govoriti o sebi.

365.

Postoje dobre osobine koje se izvrću u mane kad su urođene, i druge, koje uvijek ostaju nesavršene kad su stečene. Na primjer, razum bi nas trebao naučiti da razborito postupamo sa svojim imetkom i svojom povjerenjem, dok bi nas priroda trebala obdariti dobrotom i hrabrošću.

366.

Koliko god sumnjali u iskrenost naših sugovornika, uvijek mislimo da su iskreniji s nama

nego s drugima.

367.

Malo je kreposnih žena kojima nije dodijao njihov posao.

368.

Većina kreposnih žena je skriveno blago: izvan opasnosti da ih se pronađe samo zato što ga nitko ne traži.

369.

Naš trud da se odupremo ljubavi često je okrutniji od grubosti onih koje volimo.

370.

Rijetke su kukavice koje su u svakoj prilici potpuno svjesne svog straha.

371.

Onaj tko voli gotovo je uvijek kriv za to što ne primjećuje da ga je voljena osoba prestala voljeti.

372.

Mladi su uvjereni da su prirodni, dok su samo neuljudni i vulgarni.

373.

Postoje suze koje zavaravaju i nas same, nakon što su zavarale druge.

374.

Jako se varamo vjerujemo li da svoju draganu volimo zbog nje same.

375.

Osrednji umovi obično osuđuju sve što je izvan njihova domašaja.

376.

Pravo prijateljstvo razara zavist, kao što prava ljubav razara koketeriju.

377.

Najveći nedostatak prodornog uma nije to što ne dolazi do cilja, nego što ide onkraj njega.

378.

Dajemo savjete, ali ne utječemo ni na čije ponašanje.

379.

S opadanjem naših vrline opada i naš ukus.

380.

Sudbina iznosi na vidjelo naše vrline i naše poroke, kao što svjetlost iznosi na vidjelo predmete.

381.

Napori koje ulažemo da ostanemo vjerni onima koje volimo jedva da su išta bolji od bilo kojeg čina nevjere.

382.

Naša su djela poput pjesama sa zadanim rimama, s temom koju svatko može izabrati po volji.

383.

Naša iskrenost dobrim se dijelom sastoji od želje da govorimo o sebi, i da prikazemo svoje mane na način na koji hoćemo da ih drugi vide.

384.

Ničemu se ne bismo trebali čuditi osim činjenici da smo još sposobni za čuđenje.

385.

Gotovo nam je jednako teško ugoditi kad smo jako zaljubljeni i kad smo se skoro odljubili.

386.

Nitko nije češće u krivu od onoga koji ne može podnijeti da bude u krivu.

387.

Budala u sebi nema dovoljno materijala da bi mogla biti dobra.

388.

Iako ih možda ne ruši potpuno, taština vrline temeljito uzdrmava.

389.

Tuđa nam je taština nepodnošljiva zato što povređuje našu.

390.

Svojih se interesa odričemo lakše nego svog ukusa.

391.

Sudbina nikad ne izleda tako slijepa kao što izgleda onima kojima ne pokazuje nikakvu naklonost.

392.

Sa sudbinom treba postupati kao sa zdravljem: uživati u njoj kad je dobra, imati strpljenja kad je loša, i nikad ne pribjegavati jakim lijekovima osim u slučaju nužde.

393.

Građanske se manire ponekad gube u vojsci, ali na dvoru se ne gube nikad.

394.

Moguće je biti pronicaviji od drugog – ali ne i pronicaviji od svih.

395.

Ponekad je manja nesreća biti prevaren od ljubljene osobe nego se u njoj prevariti.

396.

Ostajemo dugo sa svojom prvom ljubavi – ako ne nađemo drugu.

397.

Nismo dovoljno odvažni da bismo se usudili općenito tvrditi kako smo mi potpuno lišeni mana, a naši neprijatelji potpuno lišeni dobrih osobina; no u pojedinom slučaju prilično smo skloni to misliti.

398.

Od svih naših mana, ona prema kojoj smo najpopustljiviji jest lijenost; uvjeravamo sebe da je ona u skladu sa svim blagim vrlinama, a da one druge ne razara, nego samo privremeno obustavlja njihovo djelovanje.

399.

Postoji dostojanstvo u našem vladanju koje uopće ne ovisi o sudbini, neki osebujan dojam koji ostavljamo i koji kao da nas predodređuje za velike stvari. To je vrijednost koju dajemo samima sebi bez svog znanja, i upravo na temelju te osobine mi zahtijevamo poštovanje drugih ljudi kao nešto što nam pripada. Ona nas obično uzdiže iznad njih više nego porijeklo, počasti i sama vrsnoća.

400.

Postoji vrsnoća bez dostojanstva, ali ne postoji dostojanstvo bez neke vrsnoće.

401.

Dostojanstvo je za vrsnoću ono što je ures za prirodnu ljepotu.

402.

Ono čega ima najmanje u ljubavnim avanturama jest ljubav.

403.

Sudbina se ponekad služi našim manama da bi nas učinila dostojanstvenijima; i postoje neugodne osobe čije bi vrline dobile slabo priznanje kad ne bismo bili voljni platiti za njihovu odsutnost.

404.

Priroda je, čini se, u najveće dubine naše pameti usadila vještine i talente kojih uopće nismo svjesni; samo ih strasti imaju moć iznijeti na vidjelo, i tako nam ponekad daju jasnije i potpunije uvide nego što bi nam umijeće ikada moglo dati.

405.

U svako životno doba stupamo nezreli, i često nam nedostaje iskustva unatoč našim godinama.

406.

Namiguše se ponose time što su ljubomorne na svoje ljubavnike, kako bi sakrile činjenicu da zavide drugim ženama.

407.

Oni koje smo uspjeli nasamariti svojim lukavštinama nikad nam ne izgledaju tako smiješni kao što mi izgledamo smiješni samima sebi kad nas netko uspije nasamariti.

408.

Najopasnija ludost u koju mogu upasti stare osobe koje su bile privlačne jest da zaborave da to više nisu.

409.

Često bimo se stidjeli svojih najboljih djela kad bi ljudi vidjeli pobude iz kojih su nastala.

410.

Najveći podvig u prijateljstvu nije pokazati prijatelju svoje mane, nego navesti ga da vidi svoje.

411.

Gotovo su sve mane oprostivije od načina kojima se služimo da ih prikrijemo.

412.

Kakvu god sramotu zaslužili, gotovo je uvijek u našoj moći da povratimo svoj ugled.

413.

Nismo dugo dopadljivi drugima ako razmišljamo samo na jedan način.

414.

Ludaci i budale sve gledaju kroz svoje raspoloženje.

415.

Pamet nam ponekad služi da radimo najveće gluposti.

416.

Živahnost koja se povećava sa starenjem graniči s ludošću.

417.

U ljubavi, tko je prvi izliječen, najbolje je izliječen.

418.

Mlade žene koje ne žele da ih se smatra namigušama i vremešni muškarci koji ne žele ispasti budale nikad ne bi trebali govoriti o ljubavi kao o nečemu u čemu mogu imati udjela.

419.

Moguće je izgledati velik u službi koja je ispod naših sposobnosti, no često izgledamo maleni u službi koja nadmašuje naše sposobnosti.

420.

Često vjerujemo da smo postojani u nedaćama dok smo zapravo samo klonuli duhom, te ih podnosimo ne usuđujući se pogledati ih u lice, kao kukavice koje dopuštaju da ih ubiju jer se boje oduprijeti neprijatelju.

421.

Povjerenje više pridonosi razgovoru nego inteligencija.

422.

Sve nas strasti navode da činimo greške, ali ljubav nas navodi na najapsurdnije.

423.

Malo tko umije biti star.

424.

Ponosimo se manama koje su suprotne onima koje imamo: kad smo slabi, hvalimo se da smo svojeglavi.

425.

Oštroumlje ima neko proročko svojstvo koje godi našoj taštini više nego bilo koje drugo svojstvo uma.

426.

Ma koliko bile oprečne, draž novine i duga navika podjednako nas sprečavaju da uvidimo mane svojih prijatelja.

427.

Većina prijatelja u nama ubija volju za prijateljstvom, kao što većina pobožnih ljudi u nama ubija volju za pobožnošću.

428.

Prijateljima lako opraštamo mane koje nas se ne tiču.

429.

Zaljubljene žene lakše opraštaju velike nesmotrenosti nego sitna nevjerstva.

430.

U starosti ljubavi, kao i u starosti života, još živimo za muke, ali više ne živimo za užitke.

431.

Ništa nas toliko ne sprečava da budemo prirodni kao želja da to budemo.

432.

Kad zdušno hvalimo uzvišena djela, na neki način pripisujemo sebi zaslugu za njih.

433.

Najpouzdaniji znak da je netko rođen s iznimnim sposobnostima jest to da je rođen bez zavisti.

434.

Nakon što su nas prijatelji prevarili, ne dugujemo više ništa osim ravnodušnosti prema znakovima njihova prijateljstva, ali im i dalje dugujemo sućut prema njihovim nevoljama.

435.

Svijetom vladaju sudbina i ćud.

436.

Lakše je poznavati ćovjeka općenito nego pojedinog ćovjeka.

437.

O vrsnoći nekog ćovjeka ne treba suditi prema njegovim iznimnim osobinama, nego prema načinu na kojih ih upotrebljava.

438.

Postoji određena živa zahvalnost koja ne samo da nas oslobađa od obveze da uzvratimo na dobroćinstva koja smo primili, nego ćak i zadužuje naše prijatelje dok im plaćamo za ono što im dugujemo.

439.

Malo bismo toga silno željeli da potpuno shvaćamo što želimo.

440.

Razlog zbog kojeg većinu žena prijateljstvo slabo zanima jest to što ga nalaze suhoparnim nakon što su iskusile ljubav.

441.

U prijateljstvu kao i u ljubavi, često smo sretniji više zbog onoga što ne znamo nego zbog onoga što znamo.

442.

Pokušavamo pretvoriti u vrline mane koje ne želimo ispraviti.

443.

I najsilovitije strasti nam ponekad daju predaha, ali taština nas nikad ne pušta na miru.

444.

Stare su lude luđe od mladih.

445.

Slabost je protivnija vrlini od poroka.

446.

Ako nam sramota i ljubomora nanose tako oštru bol, to je stoga što nam taština ne može pomoći da ih podnesemo.

447.

Pravila lijepog ponašanja su najnevažniji, i najpoštovaniji od svih zakona.

448.

Čovjeku zdrave pameti lakše je popustiti zadržtome nego ga ukrotiti.

449.

Iznenadi li nas sudbina dajući nam kakvu uzvišenu službu a da nas do nje nije vodila korak po korak, i da se do nje nismo sami uzdignuli svojim nadama, gotovo je nemoguće obavljati je kako treba i pokazati se nje dostojan.

450.

Ponos često hranimo onime što oduzimamo od drugih mana.

451.

Pametne su budale nepodnošljivije od svih drugih.

452.

Ne postoji čovjek koji misli da su sve njegove sposobnosti manje od onih čovjeka kojeg najviše cijeni.

453.

U važnim se situacijama ne bismo trebali toliko truditi stvoriti povoljne okolnosti koliko okoristiti se onima koje nam se nude.

454.

Rijetko je kad loša pogodba pristati da se o nama ne govori dobro, pod uvjetom da se ne govori ništa loše.

455.

Ma koliko bio sklon pogrešnim prosudbama, svijet je ipak više popustljiv prema lažnoj nego nepravedan prema istinskoj vrsnoći.

456.

Postoje pametne budale, ali ne i one koje doista umiju rasuđivati.

457.

Bilo bi nam više od koristi da se pokažemo onakvima kakvi jesmo, nego da se prikazujemo nečim što nismo.

458.

Sudovi naših neprijatelja o nama bliže su istini nego sudovi što ih imamo o samima sebi.

459.

Postoje različiti lijekovi kojima se liječi ljubav, ali nijedan nije pouzdan.

460.

Nismo ni približno svjesni na što nas sve navode naše strasti.

461.

Starost je tiranin koji pod prijetnjom smrti zabranjuje sve užitke mladosti.

462.

Isti ponos zbog kojeg osuđujemo mane kojih se smatramo lišenima navodi nas da preziremo dobre osobine koje ne posjedujemo.

463.

U sućuti za nevolje naših neprijatelja često ima više ponosa nego dobrote: dajemo im znakove sažaljenja ne bi li uvidjeli koliko smo im nadmoćni.

464.

Postoje tako krajnje sretni i tako krajnje nesretni slučajevi da izmiču našem shvaćanju.

465.

Nevinost ne nalazi ni približno toliku zaštitu kao zločin.

466.

Od svih silovitih strasti, ljubav je ženama najmanje neprimjerena.

467.

Taština nas navodi da činimo više toga što je protivno našem ukusu nego razum.

468.

Neke loše osobine izgrađuju velike talente.

469.

Nikad ne želimo žarko ono što želimo samo razumom.

470.

Sve su naše osobine, i dobre i loše, neizvjesne i upitne, i nema gotovo ni jedne koja nije gotovo potpuno podložna okolnostima.

471.

U svojim prvim strastima žene vole ljubavnika; u kasnijima vole ljubav.

472.

Oholost ima svoje nastranosti, kao i druge strasti: stidimo se priznati da smo ljubomorni, ali se ponosimo što smo to bili i što smo sposobni to biti.

473.

Ma koliko prava ljubav bila rijetka, pravo prijateljstvo još je rjeđe.

474.

Malo je žena kod kojih krepost nadživljava ljepotu.

475.

Želja da nas ljudi sažaljevaju ili da nam se dive često je glavni razlog zbog kojeg im ukazujemo povjerenje.

476.

Naša zavist uvijek traje duže nego sreća onih kojima zavidimo.

477.

Ista ona čvrstina kojom se odupiremo ljubavi čini ljubav strastvenom i trajnom: slabe osobe kojima strasti nikad ne daju mira gotovo nikad nisu njima prožete.

478.

Mašta nikad ne bi mogla izmisliti toliko različitih protivština koliko ih po prirodi ima u srcu svakog čovjeka.

479.

Samo osobe koje posjeduju čvrstinu mogu biti doista blage; ono što se čini blagošću obično

je samo slabost, koja se lako pretvara u gorčinu.

480.

Bojažljivost je mana koju je opasno predbaciti nekome kog želimo od nje izliječiti.

481.

Ništa nije rjeđe od prave dobrote. Čak i oni koji misle da je posjeduju obično su samo ljubazni ili slabi.

482.

Zbog lijenosti i postojanosti pamet uvijek prijanja uz ono što joj je lako ili ugodno. Ta navika neprestano ograničava naše znanje, i nikad se nitko nije potrudio proširiti svoju pamet i odvesti je onoliko daleko koliko on može otići.

483.

Obično klevećemo više iz taštine nego iz zlobe.

484.

Dok nam je srce još uskomešano ostacima neke strasti, skloniji smo upasti u neku drugu nego kad smo potpuno izliječeni.

485.

Oni koji su iskusili veliku strast cijeloga života ostaju i sretni i nesretni što su se izliježili.

486.

Čak i nesebičnih ljudi ima više nego ljudi bez zavisti.

487.

Lijeniji smo u pameti nego u tijelu.

488.

Mirnoća ili uznemirenost naše ćudi ne ovise toliko o velikim i značajnim događajima u našem životu koliko o usklađenosti ili neusklađenosti malih i svakidašnjih zgoda.

489.

Koliko god ljudi bili zli, ne usuđuju se otvoreno nastupati kao neprijatelji vrline; kad je žele napasti, pretvaraju se da vjeruju da je lažna ili joj pripisuju zlodjela.

490.

S ljubavi često prelazimo na ambiciju, ali vrlo se rijetko s ambicije vraćamo na ljubav.

491.

Krajnja škrtost gotovo je uvijek u zabludi: nema strasti koja bi češće promašivala cilj i bila podložnija sadašnjosti na štetu budućnosti.

492.

Škrtost često proizvodi suprotne učinke: vrlo mnogo ljudi žrtvuje sve što posjeduje dvojenim i dalekim nadama, dok drugi preziru buduće probitke radi tričavih sadašnjih interesa.

493.

Čini se da ljudi u sebi ne nalaze dovoljno mana, pa ih umnažaju pretvarajući se da se rese određenim rijetkim osobinama; oni ih toliko brižljivo njeguju te se one na koncu pretvaraju u urođene mane koje više ne mogu ispraviti.

494.

Ono što pokazuje da su ljudi svjesniji svojih mana nego što se obično misli jest činjenica da nikad nisu u krivu kad ih slušamo kako govore o svojem ponašanju. Samoljublje koje ih inače zasljepljuje sada im otvara oči, pružajući im tako ispravne uvide te su oni prisiljeni zatomiti ili prikriti i najbeznačajnije sitnice zbog kojih bismo ih mogli osuditi.

495.

Kad ulaze u društvo, mladi bi se ljudi trebali ponašati ili kao stidljivci ili kao vjetrogonje: dostojanstveno i uglađeno držanje obično se pretvara u drskost.

496.

Svađe ne bi trajale dugo da je krivnja samo na jednoj strani.

497.

Ništa ne vrijedi biti mlada a ne biti lijepa, ni biti lijepa a ne biti mlada.

498.

Neki su ljudi tako površni i lakomisleni da su jednako nesposobni steći prave mane kao i istinske vrline.

499.

Prva ljubavna avantura neke žene obično se uzima u obzir tek nakon što je imala drugu.

500.

Neki su ljudi tako puni sebe da, kad su zaljubljeni, nalaze načina da budu zaokupljeni svojom strašću umjesto voljenom osobom.

501.

Koliki nam god užitak pružala ljubav, ona nam ga pruža više načinima na koje se pokazuje nego sobom samom.

502.

Čovjek slabe ali zdrave pameti u krajnjoj je liniji manje nepodnošljiv nego oštar ali zadrt um.

503.

Ljubomora je najveće od svih zala, i ono koje pobuđuje najmanje sažaljenja u osobama koje su njenim povodom.

504.

Nakon što smo govorili o lažnosti tolikih prividnih vrlina, treba nešto da kažemo o lažnosti prezira prema smrti. Mislim na onaj prezir prema smrti kojim se pogani hvale da ga crpu iz vlastitih snaga, bez nade u neki bolji život. Postoji razlika između postojanog podnošenja smrti i prezira prema njoj. Prvo je dosta uobičajeno; ali potomje prema mojem mišljenju nikad nije iskreno. Toliki su nas međutim pokušali na sve moguće načine uvjeriti da smrt nije nikakvo zlo; a i najslabiji ljudi, kao i junaci, brojnim su i čuvenim primjerima potkrijepili to mišljenje. No usprkos tome sumnjam da ga je bilo koji razuman čovjek ikad uzeo za ozbiljno. Već i sam trud da se ono nametne drugima i sebi dovoljno pokazuje da nije riječ o lakom pothvatu. Život nam se može ogaditi iz više razloga, ali ne postoji ni jedan razlog zbog kojeg bismo prezreli smrt. Čak je ni oni koji svojevolumno u nju ulaze ne smatraju tako beznačajnom stvari, i ako ih snađe na neki drugi način od onoga koji su izabrali, prestravljeni su i opiru joj se kao i svi drugi. Razlike u stupnju odvažnosti o kojima svjedočimo u slučaju bezbrojnih hrabrih ljudi proizlaze iz toga što se smrt na različite načine prikazuje njihovoj mašti, i čini se prisutnijom u jedno doba nego u drugo. Tako nakon što su prezreli ono što ne poznaju, naposljetku dršću pred onim što poznaju. Smrt ne smijemo predočivati sebi u svim njenim potankostima, ne želimo li je smatrati najvećim od svih zala. Najmudriji i najhrabriji jesu oni koji s najčasnijim opravdanjima izbjegavaju misliti na nju. No za svakog tko je sposoban vidjeti je onakvu kakva jest, ona je užasavajuća. Filozofi su crpili svoju postojanost isključivo iz neumitnosti smrti. Oni su smatrali da treba voljno poći putem koji ionako ne možemo izbjeći; a kako nisu mogli ovjekovječiti svoj život, činili su sve da ovjekovječe svoj ugled i spase od propasti ono što im ništa ne može zajamčiti da će biti

spašeno. Da ne zapadnemo u potištenost, zadovoljimo se time da ne govorimo sebi sve što o njoj mislimo, i pouzdajmo se više u svoj temperament nego u te pišljive razloge kojima nas se želi uvjeriti da je možemo dočekati ravnodušno. Slava postojanog podnošenja smrti, nada da će se za nama žaliti, želja da za sobom ostavimo dobar glas, uvjerenost da ćemo se osloboditi životnih tegoba i da više nećemo ovisiti o hirovima sudbine, lijekovi su koje ne treba odbaciti. Ali ne treba ih ni smatrati pouzdanima. Sigurnost koju nam oni pružaju je poput zaštite koju na bojištu obični parapet pruža onima koji se približavaju mjestu odakle se puca. Kad smo daleko od njega, mislimo da nam može pružiti zaklon; no kad mu se približimo, uviđamo da naim i nije od neke pomoći. Varamo se ako mislimo da će nam izbliža smrt izgledati ista onakva kakva nam se činila izdaleka i da su naša uvjerenja, koja su puka slabost, dovoljno snažna da podnesu udarac najteže od svih kušnji. Isto tako, slabo poznajemo djelovanje samoljublja ako mislimo da nam ono može pomoći da smatramo tricom ono što ga neminovno razara; a razum, od kojeg očekujemo toliku pomoć, u tom je okršaju suviše slab da bi nas mogao uvjeriti u ono što želimo. Naprotiv, upravo nas on najčešće ostavlja na cjedilu, i umjesto da u nama pobudi prezir prema smrti, razotkriva nam sav njen užas i grozotu. Jedino što on može učiniti jest preporučiti nam da odvratimo pogled od nje i usredotočimo se na nešto drugo. Katon i Brut usredotočili su se na uzvišene stvari. S druge strane čuo sam za slugu koji si je odlučio pomoći plešući po stratištu na kojem je imao biti smaknut. Iako pobude mogu biti različite, njihovi su učinci uvijek jednaki. Istina dakle glasi da, kakav god nesrazmjer postojao između velikih i običnih ljudi, i jedni i drugi – kao što smo mogli vidjeti tisuću i jedan put – umiru s istim izrazom na licu; no uvijek s tom razlikom što, kad veliki ljudi pokazuju prezir prema smrti, ono što im zaklanja pogled od nje jest ljubav prema slavi, dok obični ljudi to čine samo zbog ograničene pameti koja im onemogućuje uvidjeti veličinu njihova zla te im dopušta misliti na druge stvari.

Dodatak: Autoportret Duc de la Rochefoucaulda

Srednjeg sam, skladna i vitka stasa. Tamne sam, ali dosta ujednačene puti; imam visoko i dosta široko čelo, crne, male i duboko usađene oči i crne, guste, ali lijepo oblikovane obrve. Teško mi je opisati nos, jer, barem koliko se meni čini, on nije ni prćast, ni orlovski, ni debeo ni šiljast. Jedino što mogu reći o njemu jest da je više velik nego mal i da je malo previše spušten. Imam velika usta i usnice koje su obično dosta rumene, ni lijepog ni ružnog oblika. Imam bijele i dosta pravilne zube. Rečeno mi je da imam malo predebelu bradu: upravo sam je opipao i pogledao u ogledalu da vidim je li to istina, i nisam došao ni do kakavog zaključka. Što se tiče oblika lica, on je ili četvrtast ili ovalan; što je od toga dvoga, teško mi je reći. Imam crnu, prirodno kovrčavu kosu, koja je dovoljno gusta i dugačka da mogu tvrditi kako imam lijepu glavu. Izgledam ponešto mrk i gord, zbog čega me većina ljudi smatra bahatim, iako to uopće nisam. Moje su kretnje vrlo slobodne, čak i malo previše, zbog čega mnogo gestikuliram dok govorim. Tako mislim da sam načinjen izvana, bez ikakva uljepšavanja, i uvjeren sam da će se ljudi složiti da opis što sam ga dao prilično odgovara stvarnosti. Jednako ću vjeran biti i u preostalom dijelu svog portreta, jer sam izučio sebe dovoljno da bih se dobro poznao, i ne nedostaje mi ni odvažnosti da bez uvijanja istaknem neku dobru osobinu ako je primijetim u sebi, ni iskrenosti da otvoreno priznam svoje mane. Prvo da kažem nešto o svojoj ćudi: melankoličan sam, i to toliko da sam se u zadnje tri ili četiri godine nasmijao možda svega tri-četiri puta. No čini mi se da bi moja melankoličnost bila dosta podnošljiva i blaga da dolazi isključivo od mog temperamenta; ali njeni su uzroci toliko raznovrsni, i ona toliko obuzima moju maštu i toliko zaokuplja moju pamet da većinu vremena ili snatrim ne uspijevajući izgovoriti ni riječ, ili jedva obraćam pozornost na ono što kažem. Veoma sam ustegnut s ljudima koje ne poznajem, a čak ni s većinom poznanika nisam potpuno otvoren. Dobro znam da je to mana, i poduzeo bih sve da je ispravim; no kako zbog stanovita sjetnog izraza na mom licu izgledam još povučeniji nego što jesam, i kako nije u našoj moći da se oslobodimo lošeg izraza koji je posljedica neskladnosti urođenih obilježja, mislim da će mi i nakon što se budem ispravio iznutra izvana ostati neki neugodni biljezi. Pametan sam, i nimalo se ne libim to reći. Čemu se cifrati oko toga? Suviše okolištati i taktizirati u isticanju dobrih odlika koje imamo znači, čini mi se, skrivati malo taštine pod prividom skromnosti i na vrlo vješt način navoditi ljude da misle mnogo bolje o nama nego što govorimo o sebi. Što se mene tiče, zadovoljan sam da me se ne smatra ljepšim nego što se prikazujem, ni bolje ćudi nego što se opisujem, ni inteligentnijim i razumnijim nego što tvrdim da jesam. Dakle, da ponovim, pametan sam, ali moju pamet kvari melankolija; jer,

iako dosta dobro vladam jezikom, imam dobro pamćenje i kadar sam razmišljati na prilično suvisao način, toliko sam zaokupljen svojim čemerom te često izražavam dosta loše ono što želim reći. Razgovori časnih ljudi jedna su od stvari koja mi pruža najveće zadovoljstvo. Volim kad su ozbiljni i kad se pretežito vrte oko moralnih pitanja. No umijem uživati u njima i kad su veseli; i premda nisam vješt u pričanju viceva, itekako sam svjestan vrijednosti dobro ispričane dosjetke i veoma me zabavljaju te lakrdije, u kojima neki brzi i ležerni umovi tako briljiraju. Dobro pišem prozu, dobro sastavljam stihove; da me ikad privukla slava u toj domeni, mislim da bih s malo truda uspio steći popriličan ugled.

Volim knjige općenito; osobito volim štivo koje njeguje pamet i krijepi dušu. No najveće zadovoljstvo nalazim čitajući zajedno s kakvom pametnom osobom; tada naime u svakom trenutku razmišljamo o onome što čitamo, i od tih razmišljanja nastaje najugodniji i najkorisniji razgovor na svijetu. Dosta dobro sudim o proznim i pjesničkim djelima koja mi se pruže na uvid; no svoja mišljenja iskazujem možda previše slobodno. Druga moja loša osobina jest to da sam ponekad suviše cjepidlačan i kritičan. Nije mi mrsko prisustvovati raspravi, a rado se u nju i umiješam; ali svoje mišljenje obično zagovaram suviše strastveno, i kad netko protiv mene brani neku neispravnu stvar, toliko se počnem zauzimati za stvar razuma te naposljetku i sam postajem posve nerazuman. Imam vrlo uvjerenja, lijepa nagnuća i tako snažnu želju da u svakom pogledu budem častan čovjek te mi moji prijatelji ne mogu učiniti veće zadovoljstvo nego da me iskreno upozore na moje mane. Oni koji me imalo bolje poznaju, i koji su bili toliko ljubazni da me s vremena na vrijeme upozore na njih, znaju da sam njihova upozorenja primio s najvećom mogućom radošću i u duhu najveće zamislive pokornosti. Sve su moje strasti dosta blage i skladne; gotovo me nikad nitko nije vidio bijesna, i nikad nisam nikog mrzio. Ne bih međutim bio nesposoban osvetiti se kad bi me se uvrijedilo, i kad bi o pamćenju na naneseu uvredu ovisila moja čast. Naprotiv, siguran sam da bi tada osjećaj dužnosti u meni tako učinkovito zamijenio mržnju te bih proveo svoju osvetu čak i odlučnije od nekog drugog. Potpuno sam lišen ambicije. Gotovo se ničega ne bojim, i uopće se ne bojim smrti. Sućuti imam vrlo malo, i volio bih da je uopće nemam. S druge strane ne postoji ništa što ne bih učinio da pružim olakšanje osobi u nevolji, i doista mislim da bismo trebali učiniti sve što možemo, pa bilo to i pokazati joj veliku sućut prema njezinim patnjama. Nesretnici su naime tako glupi te im to čini neizmjereno dobro. No smatram i da se trebamo zadovoljiti pokazivanjem sućuti, i brižljivo paziti da je ne posjedujemo. To je strast koja razboritoj duši ničemu ne koristi, koja može samo oslabiti srce, i treba je prepustiti puku kojem su, budući da ne čini ništa na temelju razuma, potrebne strasti da ga potakne na djelovanje. Volim svoje prijatelje, i volim ih toliko da bih svoj interes bez trenutka premišljanja žrtvovao za njihove; popustljiv sam prema njima,

strpljivo podnosim njihova loša raspoloženja i rado im opraštam sve što učine; no rijetko im pokazujem nježnost i nisam odviše zabrinut kad su odsutni. Po naravi sam prilično nezainteresiran za većinu onoga što pobuđuje radoznalost drugih ljudi. Veoma sam šutljiv, i nema osobe kojoj je lakše držati za sebe ono što joj se kaže u povjerenju nego što sam ja. Krajnje sam savjestan što se tiče zadane riječi: nikad je ne kršim, ma kakve mogle biti posljedice onoga što sam obećao, i tog sam se zakona nepokolebljivo pridržavao cijeloga života. Vrlo sam učtiv prema ženama, i ne vjerujem da sam pred njima ikad rekao išta što bi ih moglo povrijediti. Kad su pametne, draži mi je razgovor s njima nego s muškarcima, jer ima određenu ljupkost koje su naši lišeni; osim toga čini mi se da se one izražavaju jasnije i da onome što kažu daju dražesniji smisao. Što se tiče ljubavnih avantura, imao sam ih nekoliko u prošlosti; ali više ih nemam, iako sam još mlad. Odrekao sam se flertovanja, i jedino me još čudi da postoji toliko časnih ljudi koji mu se i dalje odaju. Smatram da uzvišene strasti zaslužuju svaku hvalu: one su znakovi istinske veličine duše; i premda u nemiru koji uzrokuju postoji nešto što je suprotstavljeno ozbiljnoj mudrosti, one su inače toliko u skladu s najstrožom vrlinom te smatram da ih se ne može razložno osuditi. Ja koji poznajem svu snagu i svu delikatnost velikih čuvstava ljubavi, ako se ikada zaljubim, zaljubit ću se sigurno na taj način. No, sazdan kakav jesam, ne mislim da će mi to znanje ikad prijeći iz pameti u srce.

Djelo *Razmišljanja, ili sentencije i moralne maksime (Réflexions ou sentences et maximes morales)*, poznatije kao *Maksime (Maximes)*, objavljeno prvi put u Nizozemskoj 1664., a zatim, sljedeće godine, i u Francuskoj, najpoznatije je i najčitnije djelo francuskoga plemića François VI, vojvode od La Rochefoucaulda, kneza od Marcillaca, poznatijega kao Duc de la Rochefoucauld.

Maksime su nedvojbeno ne samo jedno od najzanimljivijih nego i najutjecajnijih i najtrajnijih djela svjetske književnosti. Od Voltairea preko Nietzschea do Shawa, mnogi su izražavali neskriveno divljenje prema njima. One predstavljaju vrhunac francuskoga moralizma sedamnaestoga stoljeća, kako po neponovljivo izbrušenu i jezgrovitu stilu tako i po pronicavosti i dubini uvida. Skup sentencija i kratkih razmišljanja, *Maksime* su djelo napisano o čovjeku u svim njegovim aspektima, a osobito u onima najskrivenijima i koje on najviše teži prikriti kako od drugih tako i od sebe sama. Umjesto velike naobrazbe i književnog iskustva, njihov je autor imao nevjerojatan dar zapažanja i pogled koji je nesmiljeno prodirao u samu bit stvari. Umio je izvući najzatomljenije istine iz čovjekovih dubina i iznijeti ih na bistro i jasno svjetlo dana, zbog čega ga neki smatraju pretečom moderne psihologije. Drugi ga pak smatraju koječime drugim. U svakom slučaju, činjenica je da *Maksime* nikad nikog nisu ostavile ravnodušnim, i čak su ih i oni koji su ih napadali bili prisiljeni priznati njihovu vrijednost i njihovu moć. A sudimo li i samo prema utjecaju njegovoga djela kroz stoljeća, sve do danas, La Rochefoucauld je autor koji ne zastarijeva: njegove su rečenice uvijek svježije, uvijek poticajne, uvijek nas dotiču. A kad ranjavaju, ranjavaju duboko.

François duc de La Rochefoucauld

François, knez od Marcillaca, rodio se u Parizu 1613. Potjecao je iz vrlo stare aristokratske obitelji, ugledne još od jedanaestoga stoljeća. Oženio se u četrnaestoj godini, a već je od petnaeste počeo aktivno sudjelovati u dvorskom životu te političkim i vojnim zbivanjima. 1629. borio se na francuskoj strani protiv Španjolske u Italiji i 1635. u Nizozemskoj, stječući sveopći ugled prvorazrednog borca, a 1646. dodijeljena mu je visoka vojna titula *maréchal de camp*. Bio je veliki protivnik Richelieua, a poslije njega i Mazarina. Tijekom građanskog rata Fronde (1649.-1653.) priklonio se knezu od Condéa protiv Luja XIV i Mazarina. U tim okršajima bio je teško ranjen i gotovo je oslijepio, te se ubrzo poslije povukao iz političkog života. Tada se i posvetio pisanju te pohođenju književnih salona, u kojima je, osim prijateljstava, uglavnom nalazio i građu za svoje pisanje. Prijateljevao je osobito s najuglednijim obrazovanim ženama svoga doba, među kojima se ističu Mme de La Fayette i Mme de Sévigné. Umro je 1680. u Parizu.

Biblioteka Online

knjiga 135

François duc de La Rochefoucauld

MAKSIME

drugo, izmijenjeno izdanje

Naslov izvornika

Les Maximes

© 2016 Marko Gregorić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Prijevod s francuskog

Marko Gregorić

Ilustracija

Théodore Chassériau (1819-1856)
[Public domain] via Wikimedia Commons

ISBN 978-953-345-509-9 (HTML)

ISBN 978-953-345-510-5 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-511-2 (PDF)

ISBN 978-953-345-512-9 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba.**